

СУТНІСТЬ ТА ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ПІДПРИЄМСТВА, ЙОГО ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ

У статті розглянуто сукупність підходів щодо сутності поняття «фінансового результату», досліджено та проаналізовано особливості та джерела формування фінансового результату. Представлено статистичні дані стосовно рівня прибутковості (збитковості) українських підприємств 2014 р. у порівнянні з аналогічним періодом в 2013 р. Проаналізовані основні види фінансового результату підприємства та їх вплив на подальшу фінансову діяльність, згідно яких визначено основні підходи щодо ефективного управління прибутком підприємства та обґрунтовані основні джерела покриття збитків. Розроблена схема управління прибутком суб'єктів господарювання. Наведено основні напрямки використання прибутку. Охарактеризовані особливості застосування сучасних пакетів програм та моделей, що запроваджуються в Україні для планування та прогнозування майбутнього фінансового результату. Запропоновані шляхи удосконалення управління фінансовим результатом підприємств.

Ключові слова: фінансовий результат, прибуток, збиток, управління фінансовим результатом, фінансове прогнозування, нейронні мережі, управління прибутком.

СУЩНОСТЬ И ИСТОЧНИКИ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТА ПРЕДПРИЯТИЯ, ЕГО ЭФФЕКТИВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ

В статье рассмотрены совокупность подходов о сущности понятия «финансовый результат», исследованы и проанализированы особенности и источники формирования финансового результата. Представлены статистические данные по уровню прибыльности (убыточности) украинских предприятий в 2014 г. по сравнению с аналогичным периодом 2013 г. Проанализированы основные виды финансового результата предприятия и их влияние на дальнейшую финансовую деятельность, согласно которым определены основные

подходы эффективного управления прибылью предприятия и определены основные источники покрытия убытков. Разработана схема управления прибылью субъектов хозяйствования. Приведены основные направления использования прибыли. Охарактеризованы особенности применения современных пакетов программ и моделей, которые вводятся в Украине для планирования и прогнозирования будущего финансового результата. Предложены пути совершенствования управления финансовым результатом предприятий.

Ключевые слова: финансовый результат, прибыль, убыток, управление финансовым результатом, финансовое прогнозирование, нейронные сети, управление прибылью.

Sharahova Iryna

NATURE AND SOURCES OF FORMATION FINANCIAL RESULTS, ITS EFFECTIVE MANAGEMENT

The article deals with a set of approaches to the essence of the concept of "financial performance", investigated and analyzed the characteristics and sources of formation of financial results. Presents statistics on the level of profitability (loss) Ukrainian enterprises in 2014 compared to the same period in 2013. Analyzed the main types of financial results and their impact on future financial performance according to which the main approaches for effective management of the enterprise profit and substantiated the main sources impairment. The scheme management profit entities. The basic directions of profit. Features of the application of modern software packages and models introduced in Ukraine for planning and forecasting future financial results. Ways of improving the management of financial results.

Keywords: financial performance, profit, loss, management of financial performance, financial forecasting, neural networks, profit management.

Постановка проблеми: Важливою рисою ринкового трансформування в Україні є постійне збільшення кількості збиткових підприємств, що призводить до перегляду уже застарілих систем та механізмів управління підприємством і прийняття управлінських рішень. Саме тому, вивчення такого поняття як.

«Фінансовий результат», набирає все більше оборотів у науково-дослідницькій роботі молодих учених. Фінансовий результат – універсальний показник, який дає змогу не тільки проаналізувати фінансовий стан, побачити допущені помилки в минулому та розробити нові напрями ефективного функціонування підприємства у майбутньому, але й визначає благополуччя держави, адже частина доходів підприємств формує ряд державних фондів, які фінансують різноманітні бюджетні програми. Тому виникає необхідність, пошуку системи раціональних заходів щодо управління фінансовим результатом підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Вивченням сутності фінансового результату та його ефективного управління займалася велика кількість як вітчизняних, так і іноземних науковців, серед яких : Бланк І.А., Бондар Н.М., Благодателева-Вовк С.Л., Вороніна О.О., Скалюк Р.В., Терещенко О.О.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми: Дослідження фінансового результату досить поширена категорія серед науковців, але тим не менш існує ряд проблем, які залишаються невирішеними до тепер, наприклад, чітко визначене поняття сутності фінансового результату підприємства, відсутність способів довгострокового прогнозування фінансового результату.

Постановка завдання: розглянути сутність фінансового результату підприємства, та визначити способи ефективного управління прибутком підприємства, визначення джерел покриття збитку підприємства та шляхів збільшення фінансового результату.

Виклад основного матеріалу: Основною рисою сучасного підприємництва в Україні є стан постійної невизначеності, викликаний безперервними змінами зовнішнього світу. Це зумовлює непристосованість українських підприємств до сучасних умов, не змогу вчасно адаптуватися до викликів зовнішніх чинників і як наслідок спостерігаємо масове банкрутство господарюючих суб'єктів.

За даними Державної Служби Статистики України фінансовий результат підприємств до оподаткування за січень – вересень 2014 року становив 22,8 млрд. грн. проти 52, 5 млрд. грн. за аналогічний період 2013 року.

Прибутковими підприємствами, частка яких у загальній кількості становила 59,8 %, отримано 130,2 млрд. грн. прибутку, що

На 30 % менше, ніж за січень – вересень 2013 року.

Частка збиткових підприємств порівняно з відповідним періодом 2013 року зросла на 0,4 % і становила 40,2 %. Ними допущено 107, 4 млрд. грн. збитків, що на 31,3 % більше ніж у попередньому році.

Значна кількість збиткових підприємств спостерігалась у транспорті, сільському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності (46,6 %), будівництві (45,1%), промисловості (43,1 %) [7].

Саме тому кожний як початковий, так і досвідчений управлінець направляє свою діяльність на підтримку фінансової стабільності та конкурентоспроможності підприємства, належного рівня рентабельності та ліквідності, інвестиційної привабливості та ділової активності, на отримання певного кінцевого фінансового результату, а саме, прибутку.

Діяльність кожного суб'єкта господарювання це проходження певних циклів, підсумком кожного з яких є певний фінансовий результат, у формі прибутку або збитку. Прибуток – це позитивний показник, що є результатом ефективної господарської діяльності, або коли сума доходів перевищує суму витрат; в свою чергу, збиток – це результат неефективної господарської діяльності, або перевищення суми витрат над сумою доходів. Тому як економічна категорія фінансовий результат – це різниця між доходами та витратами підприємства за певний проміжок часу.

Дослідженням сутності прибутку та збитку займалося дуже багато вчених, які по різному трактували визначення даної економічної категорії. Наприклад, І.А. Бланк визначав прибуток як втілений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, о характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом та сукупними витратами у процесі здійснення підприємницької діяльності [1, с.109]. Н.М.Бондар говорив, що прибуток – це частина виручки, яка залишається після вирахування усіх витрат на виробничу і комерційну діяльність [2, с. 205].

Вороніна О.О. внесла свої корективи до сутності поняття збитку, та зауважила, що збиток – це фінансові ресурси, що безповоротно втрачені суб'єктами господарюванню [4, с. 13]
Та, незважаючи на велику кількість уваги, що приділялася з

боку науковців до прибутку і збитку, дані категорії не могли використовуватися як основа для прийняття економічних рішень, саме тому виникло поняття «фінансових результатів».

Згідно праці Скалюка Р. у міжнародній практиці існує декілька основних підходів до визначення величини фінансового результату [5, с. 20]:

- фінансовий результат – це зміна величини чистих активів підприємства за певний період;
- фінансовий результат – це різниця між величиною доходів та витрат діяльності підприємства;
- фінансовий результат – зміна величини власного капіталу впродовж звітного періоду.

Потрібно розуміти, що управління фінансовим результатом – це сукупність послідовних дій, спрямованих на прийняття рішень стосовно планування, розподілу та використання фінансового результату підприємства. В свою чергу управління прибутком є меншою ланкою і є елементом управління фінансовим результатом, але досить вагомим, так як сукупність заходів управління прибутком повинні задовольняти та одночасно узгоджувати інтереси власників, працівників підприємства та держави, а також забезпечувати успіх підприємницької діяльності.

Діяльність суб'єктів господарювання стосовно управління прибутком спрямована на використання фінансових ресурсів задля підвищення конкурентних переваг суб'єктів господарювання та реалізацію певних стратегічних рішень у довгостроковій перспективі. Ці стратегії мають базуватися і на особливостях діяльності підприємства минулих періодів, і на аналізі основних фінансових показників. Стратегії управління прибутком повинні задовольняти та виконувати ряд завдань, серед яких максимізація прибутку, постійне зростання ринкової вартості підприємства, підтримка інвестиційної привабливості, використання програм участі персоналу в прибутках, забезпечення високої якості прибутку, підтримка ліквідності та платоспроможності, забезпечення конкурентоспроможності, забезпечення підприємства величиною фінансових ресурсів, що задовольняють мету діяльності підприємства [1, с.113].

Управління прибутком це складна система, що містить у собі як мінімум три підсистеми: формування прибутку, розподіл прибутку

та використання прибутку, кожна з яких має свої завдання та функції. Але незважаючи на це, вони дуже тісно пов'язані між собою, адже обсяги прибутку, що будуть сформовані на першому етапі, будуть вирішувати напрями наступного їх розподілу та використання. Загальна система управління прибутком буде ефективна тільки в тому випадку, коли цілі кожної підсистеми будуть визначатися глобальними цілями розвитку підприємства в цілому.

Управління прибутком здійснюється за наступною, запропонованою мною схемою (див. рис.1).

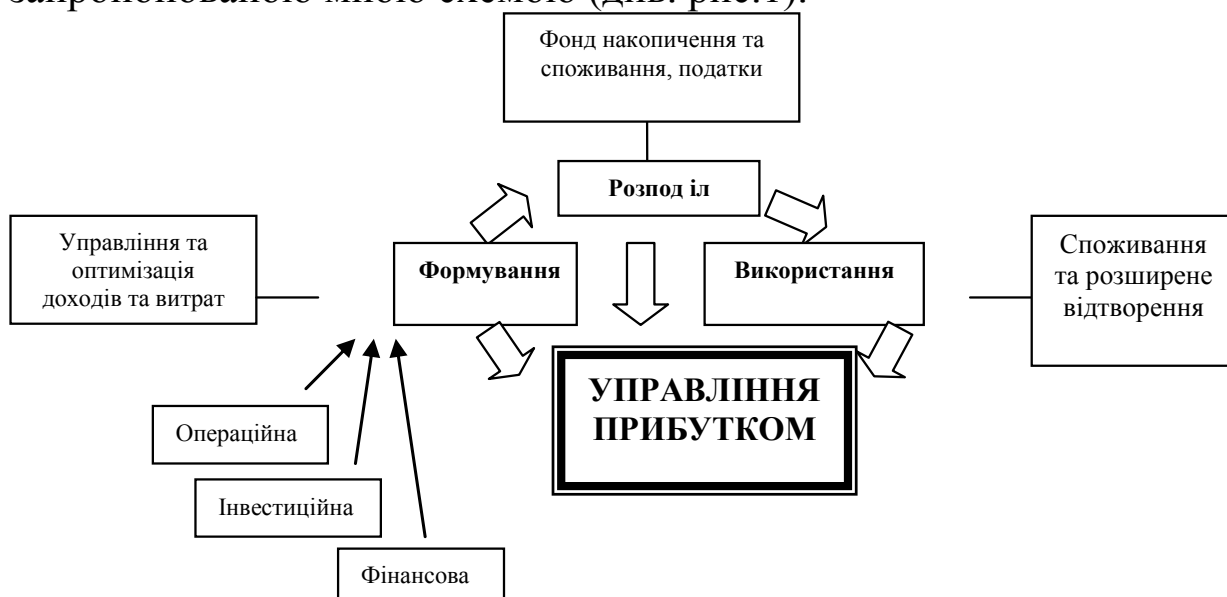

Рис.1. Схема управління прибутком підприємства

Тобто, прибуток – це збільшення капіталу підприємства, що формується шляхом здійснення певного виду діяльності. Прибуток – це основне внутрішнє джерело фінансування підприємства, яке використовується суб'єктами господарювання за самостійно прийнятим рішенням згідно цілей розвитку підприємства. Прибуток може бути розподілений і з метою виконання зобов'язань, на залучення оборотних засобів, створення необоротних активів, загалом на будь які економічно обґрунтовані сфери фінансової діяльності.

Окрім усіх вищеперерахованих завдань раціонального управління прибутком визначними є виявлення резервів збільшення прибутку за рахунок виробничої діяльності, фінансових та інвестиційних операцій, виявлення резервів нарощування прибутку за

рахунок оптимізації постійних і змінних витрат.

Та виникають ситуації, коли підприємство закінчує поточний період свого функціонування з негативним фінансовим результатом, інакше збитком. На збитковість підприємств впливають наступні фактори: зменшення обсягів реалізації, висока собівартість, знецінення запасів, курсові різниці та збитки іншої невиробничої діяльності [3, с.77].

Джерелами покриття збитків на підприємстві можуть виступати:

- Резервні (страхові) фонди, що формуються з прибутків минулих періодів, шляхом відсоткових відрахувань.
- Кошти цільового призначення (спеціальні фонди і цільове фінансування), що надаються власниками, інвесторами, кредиторами іншими особами.
- Санаційний прибуток. О.О. Терещенко вважав, що даний вид покриття збитків використовується тільки в тому випадку, коли інші джерела вичерпані [5, с. 158-159].

Для уникнення негативного фінансового результату на підприємстві необхідно розвивати та постійно вдосконалювати механізми контролю за усіма видами діяльності, покращувати організаційну структуру, слідкувати за прийняттям раціональним управлінських рішень, що ґрунтуються на достовірній та перевіреній інформації, та запроваджувати різні способи прогнозування фінансових результатів.

В сучасних умовах фінансове планування є одним з основних складових бюджетування на підприємстві., адже допомагає уникати значних прорахунків та непотрібних та неочікуваних витрат на підприємстві, що в свою чергу дає змогу весь час покращувати фінансові результати. Прогнозування фінансової діяльності є складовим етапом фінансового планування. Прогноз фінансових результатів складається за формою, передбаченою для складання звіту про фінансові результати. Інформація, яка міститься у бюджеті фінансових результатів виступає базою для подальшого прогнозування руху грошових коштів та прибутковості підприємства. Методи сучасного прогнозування дають змогу робити як довгострокові, так і короткострокові прогнози, це здійснюється шляхом зіставлення різноманітних фінансових показників.

Розвиток новітніх технологій вносить свої корективи у процес прогнозування, надає змогу аналізувати набагато більше та набагато складніші економічні явища, тим самим робити досить ґрунтовні прогнози, які несуть зовсім невелику похибку.

Найчастіше для прогнозування використовуються регресійні моделі, пакети прикладних програм «Statistica», «Ms Excel» для моделювання прогнозу фінансового результату, але проблема відсутності об'єктивних статистичних даних не завжди дають можливість відобразити економічну ситуацію.

Але наука не стоїть на місці, тому на практиці все частіше починають використовувати штучні нейронні мережі. Вони мають достатньо властивостей прогнозу, які дають можливість зображати економічні процеси з високою нестабільністю.

Визначають дуже багато факторів, що зумовлюють використання фінансового прогнозування та, на мою думку, найбільш актуальними у нашій країні є:

1. Необхідність оцінки рівня податкового навантаження майбутнього періоду;
2. Потреба в інформації щодо майбутніх фінансових результатів і можливих джерел фінансування інвестицій
3. Необхідність визначення потреби в капіталі, зокрема капіталі для фінансування затрат.

Таким чином, кінцевою метою будь-якого суб'єкта господарювання є отримання позитивного фінансового результату та його максимізація. Досягнення даної мети може спостерігатися тільки на основі виконання скоординованих, послідовних дій, які спрямовані на розробку фінансових, правових, організаційних методів планування, прогнозування та контролю за доходами та витратами підприємства, спрямованих на досягнення достатнього рівня прибутковості, ліквідності та рентабельності підприємства. Управління фінансовим результатом – це відповідальний процес, що вимагає постійної розробки та удосконалення управлінських рішень, які стосуються усіх аспектів формування, розподілу та використання прибутку та заходів запобігання виникнення кризових ситуацій.

Ефективне управління фінансовим результатом – це ефективне управління доходами та витратами, забезпечення самофінансування, задоволення матеріальних інтересів персоналу, досягнення.

Стратегічних цілей, залучення інвестицій, постійний моніторинг фінансового стану, використання новітніх технологій фінансового планування та прогнозування, здійснення контролю за фінансовою діяльністю.

Удосконалення управління фінансовим результатом підприємства повинно стати однією із стратегічних цілей будь-якого суб'єкта господарювання, саме тому, використовуючи результати свого дослідження мною запропоновані наступні заходи:

1. Зниження витрат, шляхом їх попереднього планування та аналізу
2. Застосування автоматизованих засобів для аналізу фінансового результату та показників, що його характеризують
3. Запровадження ефективної політики підготовки персоналу
4. Удосконалення інформаційної бази для поглиблення аналізу результативних показників
5. Застосовувати схему аналізу управління фінансовим результатом, яка б враховувала недоліки та розрізненість напрямів та видів діяльності, створювала б можливість оцінки не тільки внутрішніх, але й зовнішніх факторів, що визначають фінансово-економічну діяльність підприємства.

Використання наступних заходів надасть можливість отримувати більш повну і коректну інформацію про результати діяльності підприємства за усіма видами діяльності і фінансовий стан підприємства в цілому як і в поточному періоді, так і в майбутніх.

Висновки і перспективи подальших досліджень:

Фінансовий результат – це виражений в грошовій формі, підсумок фінансово-господарської діяльності підприємства.

Розрізняють два основних різновиди фінансового результату: прибуток та збиток.

Прибуток – це позитивний фінансовий результат, що характеризується перевищенням доходів над витратами. В свою чергу, збиток – це перевищення величини витрат над величиною доходів.

Сьогодні в Україні спостерігається стрімке збільшення кількості збиткових підприємств, тому вивчення фінансових результатів є досить актуальним.

Діяльність кожного суб'єкта господарювання спрямована на отримання прибутку. Нехтування проблемами, які виникають в процесі формування та управління фінансовим результатом (прибутком) може дуже дорого коштувати підприємству. Тому ключовою метою функціонування підприємства є створення умов для покращення фінансового результату, використання прибутку як основного джерела самофінансування та формування резервів, що свідчать про спроможність підприємства відновлювати свою діяльність.

Важливу роль в управлінні фінансовими результатами займає фінансове планування та прогнозування, що являє собою сукупність дій спрямованих на управління поточною та стратегічною фінансовою діяльністю та дозволяє зменшувати (або усувати) непередбачувані витрати у майбутній діяльності. Розвиток комп'ютерних технологій дозволяє обробляти велику кількість статистичних даних та на їх основі робити дуже детальні прогнози як на короткострокові, так і на довгострокові періоди.

Проблема управління фінансовим результатом надзвичайно актуальна для вітчизняних підприємств. З метою розробки механізму ефективного управління фінансовим результатом, суб'єктам господарювання необхідно рухатися не в одному, нехай і важливому напрямку фінансової діяльності, а тільки за допомогою комплексу різних напрямків діяльності, що дозволяють детально і всебічно характеризувати фінансові результати діяльності підприємства з усіх сторін. Розробка і вдосконалення механізму управління фінансовим результатом є необхідною умовою забезпечення стабільної діяльності підприємства.

Література

1. Бланк І.А. Управління прибутком / І. А. Бланк – К.: Ніка-Центр, Ельга, 2002. – 752 с.
2. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навч. посібник/Н.М. Бондар – К.:Видавництво А.С.К., 2004. – 400 с.
3. Благодателева – Вовк С.Л. Управління фінансовою санацією підприємств: Навчальний посібник. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 248 с.
4. Вороніна О.О. Управління фінансовими результатами промислового підприємства/ Олександра Олександрівна Вороніна;

Харківський національний економічний університет. - Х., 2009. 20 с.

5. Скалюк Р. Концепції фінансового результату діяльності промислового підприємства: міжнародні практика та вітчизняні реалії / Р.Скалюк // Галицький економічний вісник. – 2010. – №3(28). – С.18-25

6. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч.посібник.-К.:КНЕУ, 2003. -554 с.

7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

1. Blank I.A. Upravlinnya pry`butkom / I. A. Blank – К.: Nika-Centr, EI`ga, 2002. – 752 s.

2. Bondar N.M. Ekonomika pidpry`yemstva: Navch. posibny`k/N.M. Bondar – К.:Vy`davny`cztvo A.S.K., 2004. – 400 s.

3. Blagodatyelyeva – Vovk S.L. Upravlinnya finansovoyu sanaciyu pidpry`yemstv: Navchal`ny`j posibny`k. – К.: Nika-Centr, 2006. – 248 s.

4. Voronina O.O. Upravlinnya finansovy`my` rezul`tatamy` promy`slovogo pidpry`yemstva/ Oleksandra Oleksandrivna Voronina; Harkivs`ky`j nacional`ny`j ekonomichny`j universy`tet. - Х., 2009. 20 s.

5. Skalyuk R. Konceptiyi finansovogo rezul`tatu diyal`nosti promy`slovogo pidpry`yemstva: mizhnarodni prakty`ka ta vitchy`znyani realiyi / R.Skalyuk // Galy`cz`ky`j ekonomichny`j visny`k. – 2010. - #3(28). – S.18-25

6. Tereshhenko O.O. Finansova diyal`nist` sub'yektiv gospodaryuvannya: Navch.posibny`k.-К.:КНЕУ, 2003. -554 с.

7. Derzhavna sluzhba staty`sty`ky` Ukrayiny` [Elektronny`j resurs] – Rezhy`m dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

***Рецензент:** Гончаренко О.М., д.е.н., завідувач кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку Одеського національного економічного університету.*

17.03.2015